

دانشکده علوم جغرافیایی

پایان نامه:

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته:

برنامه ریزی روستائی

عنوان:

امکان سنجی بهسازی محیط روستائی در توسعه پایدار روستائی

مطالعه موردی:

روستاهای دهستان دابو- شهرستان آمل

استاد راهنما:

دکتر وحید ریاحی

دکتر کاویانی

استاد مشاور:

دکتر شمعی

دانشجو:

عباس نیک نژاد

مهر ۱۳۹۰

چکیده:

تحولات سریع اجتماعی- اقتصادی و گسترش روابط و همچنین تنوع فعالیتها و نهایتاً، تغییرات همه جانبه ای که در شیوه زندگی روستائیان بوجود آمد موجب بروز نارسائی ها و نابسامانیهای شده که حیات روستا و روستائیان را از لحاظ زمینه سازی جهت دستیابی به توسعه ای همه جانبه، با معضلات جدی رو به رو ساخته است.

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش روستاهای دهستان دابو در شهرستان آمل می باشد. یکی از مسایل و مشکلات رنج آور این محدوده نابسامانی و تخریب محیط زیست می باشد.

افزایش جمعیت، تغییر الگوی مصرف بدون تحول در فرهنگ مصرفی و زیستی از یک سو و عدم تجهیزات بهداشتی از جمله فقدان شبکه هدایت و انتقال فاضلاب و پساب ها، عدم وسایل و مکان مناسب برای دفع زباله از سوی دیگر محیط زیست روستاهای منطقه را با مشکلات جدی رو به رو ساخته که شناسایی عوامل ایجاد این نارسائیها و نابسامانیهای زیست محیطی و ابعاد و جنبه های مختلف آن موضوع اصلی این تحقیق به شمار می رود. در این ارتباط فرضیات زیرپیش روی این تحقیق قرار دارد:

- مطالعه و شناخت علل و عوامل نابسامانی زیست محیطی روستا و میزان تأثیرات این عوامل در تخریب، آلودگی و نابسامانی روستاهای دهستان دابو.

- شناسائی ارتباط زمینه های بهسازی زیست محیطی با توسعه روستائی در محدوده مورد مطالعه.

- ارائه رهکارهای علمی و عملی جهت بهسازی زیست محیطی در روستاهای مورد مطالعه.

برای اثبات فرضیه اول استفاده از یک سری مواد غذائی جدید و کالاهای مصرفی دیگر و مقدار استفاده از شوینده ها و ضدعفونی کننده های جدید در اطلاعات میدانی از خانوارها پرسیده شده

است که نشان دهنده الگوی مصرف و شیوه زندگی روستائیان به سمت الگوهای شهری شدن می باشد، این تحولات که به نظر روستائیان خیلی مثبت و مفید بوده همسو با فرهنگ زیستی روستائیان نبوده چون بدون هیچ شناخت و درک صحیح از اهمیت محیط زیست، زباله ها را در روستا تلمبار نموده و یا فاضلاب و پساب را به سمت معابر و جوی آب و اراضی کشاورزی هدایت می کنند. این ناآگاهیها و فقر فرهنگی موجب نابسامانی و تخریب ساختار و بافت محیط زیست روستاها شده است. در اثبات فرضیه دوم همین نکته کافی است که شاخص زیست محیطی و توجه به آن یکی از شاخصهای رسیدن به توسعه پایدار و بستر لازم برای آن می باشد.

بنابراین توجه به این شاخص و اقدامات لازم جهت بهسازی های زیست محیطی، همراه با سایر شاخصهای تحولات اقتصادی، اجتماعی و نهادی یعنی دستیابی به توسعه پایدار و همه جانبه.

فهرست

عنوان

چکیده

فهرست مطالب

أ..... فهرست جداول

ب..... فهرست نمودار

پ..... فهرست نقشه ها

ت..... فهرست اشکال

فصل اول: کلیات تحقیق

۱..... مقدمه

۱-۱- بیان مسئله..... ۳

۱-۲-۱- اهداف تحقیق..... ۵

۱-۳- ضرورت تحقیق..... ۵

۱-۴- روش تحقیق..... ۷

۱-۵- جامعه آماری، جامعه نمونه و روش تکمیل پرسشنامه..... ۷

۱-۶- پیشینه تحقیق..... ۱۵

۱-۷- موانع و محدودیت های تحقیق..... ۱۸

فصل دوم: بنیانهای نظری تحقیق

- ۲-۱- تعاریف و مفاهیم ۲۰
- ۲-۱-۱- امکان سنجی ۲۰
- ۲-۱-۲- محیط روستا ۲۰
- ۲-۱-۳- توسعه روستایی ۲۳
- ۲-۱-۴- بهسازی محیط روستایی ۲۳
- ۲-۱-۵- توسعه پایدار روستایی ۲۶
- ۲-۱-۶- محیط زیست روستایی ۳۳
- ۲-۲- عوامل مؤثر در نابسامانی محیط ۳۷
- ۲-۲-۱- زباله ها ۳۷
- ۲-۲-۲- عوامل مؤثر در تولید زباله ۳۹
- ۲-۲-۳- دفع زباله ها و مراحل آن ۴۰
- ۲-۲-۴- شیوه های دفع زباله ها ۴۳
- ۲-۲-۴-۱- دفع غیربهداشتی زباله ها ۴۳
- ۲-۲-۴-۲- دفع بهداشتی زباله ها ۴۴
- ۲-۲-۵- فاضلاب و انواع آن ۴۵
- ۲-۲-۶- ضرورت های جمع آوری و دفع فاضلاب ۴۶
- ۲-۲-۷- اثر زباله و فاضلاب در آلودگی آبها ۴۷
- ۲-۲-۸- اثر شوینده ها و پاک کننده ها در آلودگی آب ۴۹

۵۰ ۹-۲-۲- اثر زباله و فاضلاب در آلودگی خاک

۵۰ ۱۰-۲-۲- اثر شوینده ها و پاک کننده ها در آلودگی خاک

۵۱ ۱۱-۲-۲- آلودگی هوا

۵۲ ۱۲-۲-۲- آلودگی بصری

۵۲ ۱۳-۲-۲- جمع بندی

فصل سوم: ویژگیهای محدوده مورد مطالعه

۵۵ ۱-۳- ساختار اکولوژی طبیعی

۵۵ ۱-۱-۳- موقعیت جغرافیائی و وسعت

۵۸ ۲-۱-۳- ساختار زمین شناسی و توپوگرافی

۷۶ ۳-۱-۳- ویژگی آب و هوا

۷۶ ۴-۱-۳- اوضاع اقلیمی محدوده مورد مطالعه

۷۷ ۵-۱-۳- انواع بادها

۷۹ ۶-۱-۳- منابع تأمین آب

۸۱ ۷-۱-۳- بهره برداری بی رویه از آبهای زیرزمینی

۸۵ ۸-۱-۳- ویژگی خاک

۸۶ ۹-۱-۳- وضعیت پوشش گیاهی و زندگی جانوری

۸۷ ۲-۳- ساختار اکولوژی انسانی

۸۷ ۱-۲-۳- سابقه سکونت گزینی و استقرار جمعیت

۸۹ ۲-۲-۳- جمعیت و توزیع فضائی آن

- ۹۸.....۳-۲-۳- میزان رشد جمعیت
- ۹۹.....۴-۲-۳- تعداد و بعد خانوار
- ۱۰۳.....۵-۲-۳- رده بندی روستاها از نظر میزان جمعیت
- ۱۰۴.....۶-۲-۳- رده بندی روستاها بر مبنای نرخ رشد
- ۱۰۵.....۷-۲-۳- ساختار سنی و جنسی جمعیت
- ۱۰۷.....۸-۲-۳- وضعیت جمعیت فعال و شاغل
- ۱۰۸.....۹-۲-۳- وضعیت امکانات بهداشتی و خدماتی زیر ساختی
- ۱۱۲.....۱۰-۲-۳- وضعیت آموزش و سواد
- ۱۱۶.....۳-۳- ساختار اقتصادی منطقه
- ۱۱۶.....۱-۳-۳- کشاورزی
- ۱۱۷.....۲-۳-۳- کارگاهها
- ۱۲۵.....۳-۳-۳- تراکم بیولوژیک
- ۱۲۹.....۴-۳-۳- جمعبندی فصل سوم

فصل چهارم : یافته های پژوهش

- ۱۳۳.....۱-۴- ویژگی فردی پاسخ دهندگان
- ۱۳۳.....۲-۴- کیفیت زباله ها و دفع آن
- ۱۴۱.....۳-۴- روشهای دفع زباله در روستای مورد مطالعه
- ۱۴۱.....۱-۳-۴- نگهداری و ذخیره موقت
- ۱۴۱.....۲-۳-۴- جمع آوری زباله ها

۱۴۴.....	۳-۳-۴- دفع زباله
۱۴۸.....	۴-۴- وضعیت بازیافت زباله در محدوده مورد بررسی
۱۵۱.....	۵-۴- وضعیت و نحوه جمع آوری و دفع فاضلاب و پساب
۱۵۶.....	۶-۴- تأثیرات افزایش جمعیت در نابسامانی محیط زیست منطقه
۱۵۷.....	۷-۴- اثرات زیست محیطی ناشی از دفع غیر بهداشتی زباله و فاضلاب
۱۷۴.....	۸-۴- تحلیل یافته های فصل چهارم
۱۸۴.....	۹-۴- جمع بندی فصل چهارم

فصل پنجم: تحلیل یافته ها و نتیجه گیری

۱۸۸.....	۱-۵- آزمون فرضیه ها
۱۹۱.....	۲-۵- نتیجه گیری
۱۹۹.....	۳-۵- راهکار و پیشنهادات
۱۹۹.....	۱-۳-۵- مشارکت عمومی و امکان سنجی بهسازی محیط روستا
۲۰۲.....	۲-۳-۵- مشارکت زنان و امکان سنجی بهسازی محیط روستا
۲۰۳.....	۳-۳-۵- نقش کودکان و جوانان در بهسازی محیط روستا
۲۰۴.....	۴-۳-۵- نقش آموزش در امکان سنجی بهسازی محیط روستا
۲۰۵.....	۵-۳-۵- نقش فرهنگ و فرهنگ سازی در امکان سنجی بهسازی محیط روستا
۲۰۹.....	۶-۳-۵- کارکرد شوراها و امکان سنجی بهسازی محیط روستا
۲۱۱.....	۷-۳-۵- کارکرد دهیارها و امکان سنجی بهسازی محیط روستا
۲۱۲.....	۸-۳-۵- کارکرد سازمانهای غیر دولتی و امکان سنجی بهسازی محیط روستا

۹-۳-۵- دستیابی به خودآگاهی زیست محیطی و امکان سنجی بهسازی محیط روستا.....۲۱۵

۱۰-۳-۵- نقش قوانین و مقررات و امکان سنجی بهسازی محیط روستا.....۲۱۶

۱۱-۳-۵- منابع و مأخذ.....۲۲۱

۱۲-۳-۵- پرسش نامه.....۲۲۸

فهرست جداول

- جدول ۱-۱- جمعیت و ویژگی جغرافیائی روستا دهستان دابو..... ۹
- جدول ۲-۱- مشخصه های نمونه ۱۱
- جدول ۱-۳- اوضاع جوی ایستگاه سینوپتیک آمل ۷۸
- جدول ۲-۳- وضعیت منابع تأمین آب دهستان دابو..... ۸۲
- جدول ۳-۳- تعداد جمعیت و میزان رشد آن در دهستان دابو..... ۹۰
- جدول ۴-۳- تعداد و بعد خانوار روستائی در دهستان دابو..... ۱۰۰
- جدول ۵-۳- سطح بندی سلسله مراتبی روستاهای دهستان دابو بر حسب جمعیت..... ۱۰۴
- جدول ۶-۳- ساختار سنی و جنسی جمعیت دهستان دابو..... ۱۰۶
- جدول ۷-۳- وضعیت امکانات بهداشتی و خدماتی روستاها ۱۰۹
- جدول ۸-۳- میزان جمعیت با سواد و مراکز آموزشی دهستان دابو..... ۱۱۳
- جدول ۹-۳- تعداد کارگاهها و شاعلین در بخش صنعت ۱۱۸
- جدول ۱۰-۳- تعداد کارگاهها و شاعلین در بخش خدمات ۱۲۲
- جدول ۱۱-۳- اراضی زیر کشت و تراکم بیولوژیک ۱۲۵
- جدول ۱-۴- کیفیت زباله های روستائی ۱۳۴
- جدول ۲-۴- محل مراجعه روستائیان برای مایحتاج..... ۱۳۶
- جدول ۳-۴- میزان علاقمند روستائیان به مواد غذایی جدید ۱۳۷
- جدول ۴-۴- میزان زباله ها بر حسب فصول سال ۱۳۹

- جدول ۴-۵- میزان زباله های تولیدی روزانه خانوارهای روستائی ۱۴۰
- جدول ۴-۶- وضعیت دفع زباله در روستاها ۱۴۶
- جدول ۴-۷- وضعیت دفع زباله در روستاهائی که زباله جمع آوری نمی شود ۱۴۸
- جدول ۴-۸- تعداد خانوارهائی که زباله ها را از هم تفکیک می کنند ۱۴۹
- جدول ۴-۹- تعداد خانوارهائی که از مواد زائد استفاده مجدد می کنند ۱۵۰
- جدول ۴-۱۰- وضعیت استفاده از شوینده های جدید در روستاها ۱۵۱
- جدول ۴-۱۱- تعداد خانوارهائی که از روش های سنتی استفاده می کنند ۱۵۲
- جدول ۴-۱۲- علت عدم استفاده از شوینده های قدیمی ۱۵۲
- جدول ۴-۱۳- وضعیت دفع سپاب و فاضلاب در روستاها ۱۵۴
- جدول ۴-۱۴- وضع آموزش در روستا ۱۷۶
- جدول ۴-۱۵- عاملین بیشتر آلودگی در محیط روستا ۱۷۶
- جدول ۴-۱۶- علل رعایت مسایل بهداشتی به نظر روستائیان ۱۷۹
- جدول ۴-۱۷- میزان کسانی که به دیگران تذکر می دهند ۱۸۰
- جدول ۴-۱۸- علل عدم تذکر و انتقاد از دیگران در روستا ۱۸۱
- جدول ۴-۱۹- وضعیت توجه به تذکر دیگران ۱۸۲
- جدول ۴-۲۰- شاخصهای مورد بررسی در پژوهش ۱۸۳

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱- کیفیت زباله های روستائی ۱۳۴
- نمودار ۴-۲- میزان علاقه روستائیان به مواد غذائی جدید ۱۳۷

- نمودار ۳-۴- میزان زباله بر حسب فصول سال ۱۳۹
- نمودار ۴-۴- میزان زباله تولیدی روزانه روستائیان ۱۴۰
- نمودار ۵-۴- وضعیت دفع زباله در روستاها ۱۴۶
- نمودار ۶-۴- میزان خانواری که از مواد زاید استفاده مجدد می کنند ۱۵۰
- نمودار ۷-۴- وضعیت استفاده از شوینده های جدید ۱۵۱
- نمودار ۸-۴- وضعیت دفع فاضلاب در روستاها ۱۵۴
- نمودار ۹-۴- وضعیت آموزش در روستاها ۱۷۵
- نمودار ۱۰-۴- علل رعایت بهداشت از نظر روستائیان ۱۷۹
- نمودار ۱۱-۴- علل عدم تذکر و انتقاد در بین روستائیان ۱۸۱

فهرست نقشه ها

- نقشه ۱-۱- پراکندگی روستاهای نمونه مورد مطالعه ۱۴
- نقشه ۱-۳- موقعیت جغرافیائی دهستان دابو در کشور ۵۶
- نقشه ۲-۳- موقعیت جغرافیائی روستاهای دهستان دابو در شهرستان ۵۷
- نقشه ۳-۳- نقشه طبقه بندی شیب محدوده ۶۰
- نقشه ۳-۲- نقشه جمعیت محدوده در سال ۱۳۹۰ ۹۷
- نقشه ۴-۱- نقشه طبقه بندی میزان تولید زباله محدوده ۱۷۳

فهرست اشکال

شکل ۱-۱- رابطه میان محیط زیست و چرخه عناصر تشکیل دهنده آن در روستا ۳

شکل ۱-۲- اجزای محیط روستا ۲۲

شکل ۲-۲- ارتباط جنبه های پایداری و ناپایداری توسعه روستائی ۲۸

شکل ۱-۵- عوامل بهسازی محیط روستا ۲۲۰

مقدمه:

بدون شك در دنیای امروز پیشرفت هر کشوری منوط به داشتن نیروی انسانی سالم و کار آمد است و انسان سالم بعنوان سرمایه اجتماعی ارزشمند مهم‌ترین ابزار توسعه یافتگی تلقی می شود. در این ارتباط ایجاد بستر مناسب برای نیروهای فعال و زمینه ساز و زمینه سازی توسعه امری ضروری به نظر می رسد. بنابراین فراهم ساختن زیر ساخت لازم در زمینه زیست محیطی در محیطهای روستائی بستری برای توسعه روستا و نیز بستری برای فعالیتهای مطلوب اقتصادی - اجتماعی در محیط روستا می شود. به همین دلیل جلوگیری از آلودگی و تخریب محیط زیست روستا شرط لازم برای بهداشت محیط روستا تلقی می شود. (ریاحی، ۱۳۹۰)

روستا عمدتاً یک واحد همگن طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است که از یک مرکز جمعیت و محل کار و سکونت دائم اعم از متمرکز یا پراکنده با حوزه و قلمرو معین ثبتي یا عرفی مستقل تشکیل می شود و اکثریت ساکنان شاغل دائمی آن بطور مستقیم و غیر مستقیم به یکی از فعالیتهای اصلی کشاورزی و صیادی و صنایع دستی و توریسم و یا ترکیبی از این فعالیتهای اشتغال دارند و از آن ارتزاق می کند.

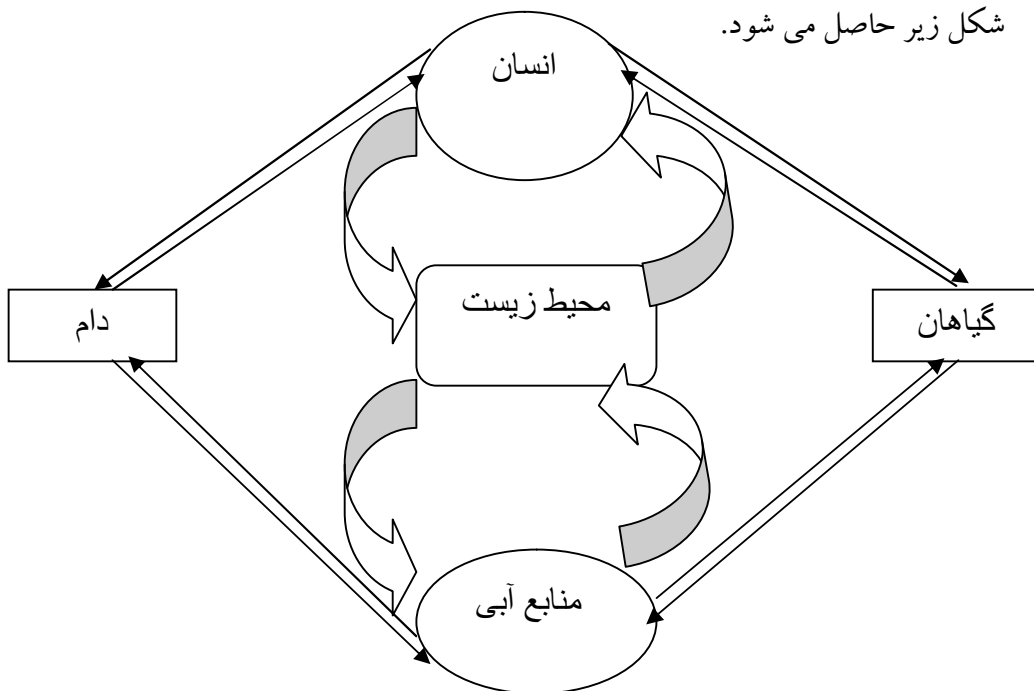
در عصر مدرن محیط زیست پایدار بعنوان یک سرمایه شناخته می شود که می توان از آن بعنوان جذب توریست و تولید ثروت و دیگر مقاصد درآمدی استفاده کرد. بنابراین تخریب محیط زیست به معنای از بین بردن سرمایه و منبع تولید است. تحولات اجتماعی و اقتصادی عصر حاضر و گسترش روابط پیچیده انسان در محیط و همچنین تنوع فعالیت ها و نهایتاً تغییرات همه جانبه در مصرف و شیوه زندگی روستائیان موجب بروز معضلات و مسایل محیطی فراوانی شده است که حیات روستائیان و روستا را از نظر زمینه سازی برای تغییر و تحول متناسب برای توسعه پایدار با معضلات و چالشهای جدی روبرو ساخته است.

در این راستا شناخت عوامل ایجاد این نارسائی ها و مشکلات مذکور و ابعاد و جنبه های مختلف آن و در ادامه راهکارهای متناسب برای برون رفت از این مسایل و مشکلات زیست محیطی موضوع اصلی این تحقیق است که در ناحیه روستائی دهستان دابو در شهرستان آمل مورد بررسی قرار گرفته است. تحقیق حاضر از ۵ فصل تشکیل شده است که در فصل اول کلیات تحقیق و

روش بررسی آمده است. و در فصل دوم به مبانی و بنیانهای نظری این مسأله پرداخته شد. در فصل سوم مطالعه و بررسی ویژگی های محیطی و انسانی و اوضاع اجتماعی و اقتصادی قلمرو مورد مطالعه گرفته است. فصل چهارم به پیامدها و علل نابسامانی های زیست محیطی ناحیه مورد مطالعه اختصاص یافت که حاصل بررسی های میدانی و یافته های پرسشنامه است. و در نهایت فصل پنجم جمعبندی و نتیجه گیری لازم بعمل آمده و سپس به آزمون فرضیات و ارائه راه حلها برای برون رفت از نابسامانی زیست محیطی در ناحیه مورد مطالعه پرداخته شد.

۱-۱- بیان مسأله

بدون تردید دستیابی به توسعه پایدار بدون داشتن محیط زیست مناسب، افراد سالم و بسترهای مساعد فرهنگی و اجتماعی امکان پذیر نیست. در نتیجه ایجاد بسترهای زیست محیطی سالم در سکونتگاه های شهری و روستایی در دهه های اخیر مورد توجه کارشناسان قرار گرفته است. بهداشت زیست محیطی سالم در سکونت گاههای روستایی با توجه به سنتی بودن فعالیتها و شیوه زندگی در روستاها نسبت به شهرها توجه بیشتری را می طلبد و از آنجا که میان عناصر تعادل بخش محیط زیست سالم روستایی ارتباط تنگاتنگ برقرار است، شکنندگی محیط زیست سالم در سکونتگاههای روستایی به نظر بیشتر است. عناصر اصلی مانند انسان، منابع آب، گیاهان و دام چرخه اصلی اکوسیستم و در واقع حیات اجتماعی روستاها را شکل می دهد و برقراری ارتباط سالم میان هر یک از این عناصر هم پیوندی بیشتری در محیط زیست سالم روستا ایجاد می کند. در حقیقت اگر رابطه ای میان عناصر اصلی تشکیل دهنده چرخه اکوسیستم روستا ایجاد شود، شکل زیر حاصل می شود.

شکل ۱-۱- رابطه میان محیط زیست و چرخه عناصر تشکیل دهنده آن در روستا

در نتیجه برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی علاوه بر داشتن انسانهای سالم در مقیاس فردی و جمعی، توجه به محیط زیست ضرورت دارد. وجود ویژگیهایی مانند ناقص بودن فاضلاب روستایی یا عدم ایجاد سیستم فاضلاب در نواحی روستایی، عدم جمع آوری فاضلاب یا

جمع آوری و دفع نامناسب فاضلاب روستائی، آلودگیهای آب، وجود بیماریهای دامی و حشرات، مجاورت با حیوانات و دامهای پرورشی، نقص خدمات بهداشتی، نارسائیهای خدمات پزشکی و امثال آن توجه به محیط زیست روستایی را برای دستیابی به توسعه پایدار روستائی ضرورت بخشیده است. از سوی دیگر سکونتگاه روستائی بعنوان واحدی اجتماعی و جغرافیایی دارای ساختار اجتماعی - اقتصادی و کالبدی ویژه ای است. در سکونتگاههای روستائی با ساختار خاص، مسأله محیط زیست سالم از اوضاع ویژه ای برخوردار است. این اوضاع را می توان در ویژگیهای آموزشی و فرهنگی روستائیان، ترویج برنامه های بهداشتی و زیست محیطی، پراکندگی و تنوع سکونتگاههای روستائی و در نهایت سنتی بودن شیوه زندگی و فعالیتهای روستائیان خلاصه نمود. بنابراین، ساختار سکونتگاههای روستائی در زمینه ایجاد محیط زیست سالم تفاوتهای چشمگیری با دیگر سکونتگاهها دارد.

مطالعه حاضر برای شناخت جنبه های محیط زیست سالم در سکونتگاههای روستائی، ابعاد محیط زیست سالم و شیوه های دستیابی به این مسأله است. (ریاحی، ۱۳۹۰) براین اساس، مطالعه حاضر به شناخت عوامل موثر در تخریب محیط زیست روستا بویژه آندسته از عوامل که منشأ انسانی دارد می پردازد. پژوهش حاضر در ناحیه روستایی شمال ایران، در دهستان دابو از شهرستان آمل در استان مازندران صورت گرفته است. در این دهستان براساس داده های آماری سال ۱۳۹۰ بالغ ۳۸ هزار نفر در ۸۶ روستا زندگی می کنند. چنین به نظر می رسد که تحرکات و تحولات جمعیتی در این دهستان در دهه های اخیر موجب افزایش جمعیت بویژه در برخی از سکونتگاههای روستایی شده است. این امر افزایش نیازهای اولیه و نیز ثانویه، تغییر و تحول در شیوه مصرف، تحولات فرهنگی، افزایش بهره برداری از محیط، ایجاد و انتقال نامناسب فاضلاب و پساپهای خانگی به معابر و مزارع، ایجاد زباله ها و عدم جمع آوری صحیح و در نهایت عدم بهداشت محیط زیست و عدم اوضاع زیست محیطی مطلوب را به همراه داشته است. بر این اساس، اگر پذیرفته شود که تحولات جمعیتی و تغییرات الگوی مصرف موجب ایجاد اوضاع نامطلوب زیست محیطی در سکونتگاههای روستائی دهستان دابو شده است، می توان گفت که محیط زیست نامطلوب نتیجه تحولات جامعه انسانی است و غالباً منشأ انسانی دارد. بنابراین تخریب محیط زیست در روستاهای دهستان دابو غالباً منشأ انسانی دارد، پایان نامه حاضر به بررسی همین مسأله اختصاص یافته است.

بنابراین تحقیق حاضر در پی بررسی مشکلات زیست محیطی روستاهای دهستان دابو و علل نابسامانی اوضاع زیست محیطی روستاهای این دهستان است. عواملی چون علل عدم دفع بهداشتی فاضلاب و پساب خانگی، علل عدم جمع آوری زباله ها و دفع بهداشتی آن، علل تخریب فضاهای طبیعی مانند حریم روستا و رودخانه ها در محیط ها از جمله موارد مورد بررسی در تحقیق است. در عین حال، این پژوهش در پی پاسخگویی به سؤالات زیر است:

الف) عوامل انسانی مؤثر در تخریب اوضاع زیست محیطی سکونتگاههای روستایی دهستان دابو کدام اند؟

ب) اقدامات مؤثر در بهبود اوضاع زیست محیطی سکونتگاههای روستایی دهستان دابو کدام اند؟ بر اساس این سؤالات، تحقیق حاضر بر فرضیه های زیر استوار است:

۱) عوامل انسانی در قالب تغییر الگوی مصرف و توسعه نیافتگی فرهنگ سنتی مصرف از عوامل اصلی تخریب اوضاع زیست محیطی سکونتگاههای روستایی دهستان دابو هستند.

۲) اقدامات بهداشتی (در قالب مدیریت مؤثر زباله و پساب)، آموزش های فرهنگی (در قالب افزایش آگاهی های زیست محیطی) و بهسازی روستایی در تعادل بخشی به محیط زیست سکونتگاه های روستایی دهستان دابو مؤثر هستند.

۱-۲- اهداف تحقیق

۱) مطالعه عوامل انسانی مؤثر در ناهنجاری های زیست محیطی روستا و و شناخت پیامدهای این عوامل در حیات اجتماعی روستاهای دهستان دابو

۲) شناخت ارتباط زمینه های بهسازی زیست محیطی با توسعه روستائی در محدوده مورد مطالعه

۳) ارائه راهکارهای علمی و عملی برای بهسازی محیط زیست محدوده مورد مطالعه

۱-۳- ضرورت تحقیق:

از آنجائی که هر کار پژوهشی درصدد حل مشکلات و برآورده ساختن نیازهای ضروری جامعه انسانی است سعی می شود در چند بند بطور خلاصه ضرورت تحقیق این موضوع در دهستان دابو بیان گردد.

- دهستان دابو مانند اغلب نقاط محروم کشور ایران، کم و بیش از نابسامانی زیست محیطی مخصوصاً در زمینه دفع بهداشتی زباله و فاضلاب رنج می برد و از آنجایی که یک منطقه مهاجر

پذیر است و علاوه بر این به سبب بالا بودن درصد رشد طبیعی جمعیت، در آینده ای نزدیک این مشکل به یک بحران لاینحل زیست محیطی تبدیل خواهد شد. این مسئله نیاز ضروری و فوری به چاره اندیشی سیاستگذاران و متولیان امر دارد.

- از نظر توپوگرافی محدوده مورد مطالعه در منطقه پست و جلگه ای واقع شده که سطح آب های زیرزمینی بسیار بالاست و چونکه اهالی هر روستا زباله و فاضلاب را روانه جوی، رودخانه و زمین کشاورزی می کنند این فاضلابها برای مدت طولانی در سطح اراضی کشاورزی باقی می ماند و تولید انواع بیماریها مخصوصاً بیماری پوستی می کند که در فصل بهار دست و پای اکثر کشاورزان به مرض زخم و خارش و... مبتلا می شود و از طرف دیگر مرگ و نابودی جانواران آبی همانند ماهی، مار، قورباغه و ... را به همراه دارد و این خود بهترین گواه بر مرگ حتمی و قریب الوقوع محیط زیست منطقه است که نیاز ضروری به تحقیق و توجه بیشتر دارد.

سعی شد با این تحقیق، مردم منطقه با مشکلات زیست محیطی و عواقب ناخوشایند آن و به حقوق شهروندی خود آگاهی یابند و برای احقاق حق حیات و سلامتی خود اقدام نمایند و از مسئولین مربوطه و نمایندگان تام الاختیار خود بخواهند تا در زمینه دفع بهداشتی زباله و فاضلاب اقدامات ضروری را بنمایند. و یا با مشارکت و خودیاری، هر چه زود این مشکلات را برطرف نمایند

علاوه بر کشاورزی، جذب گردشگران فراوان از نقاط مختلف کشور به سبب سرسبزی و کوه و دریا و شالیزار و جنگل و ... که از مشخصه های بارز این منطقه است و درآمد فراوانی هم به همراه دارد که اگر این مشکلات زیست محیطی که باعث زشتی و ناخوشایندی سیمای بصری ناحیه میشود حل نگردد صدمات اقتصادی فراوانی بر محدوده مورد مطالعه وارد خواهد شد. چونکه نگارنده این پایان نامه ساکن این دهستان است و در اینجا دنیا آمد و بزرگ شد و تحصیل کرد، در خود یک احساس تکلیف و وظیفه انسانی می کند که گامی برای رفاه و آسایش مردم بردارد.

تا به حال هیچ کس و یا سازمان و نهادی در رابطه با این موضوع در دهستان مورد مطالعه کار پژوهشی انجام نداده و بیشتر، سعی بر این بود که این کار مقدمه ای باشد برای آغاز پژوهشها و کارهای تحقیقاتی و اجرایی بعدی.

۱-۴- روش تحقیق

تحقیق حاضر بصورت تحلیلی - توصیفی است که مبتنی بر روشهای گردآوری و بررسی های میدانی است، در ابتدای کار بصورت توصیفی وضع موجود و نحوه شکل گیری پدیده ها و ویژگی های خاص پدیده ها و رویدادهای پیرامونی اعم از طبیعی و انسانی در منطقه مورد بررسی قرار گرفته، اما از آنجائی که پژوهش مورد نظر مسأله گرا است فرضیات مطرح شده در تحقیق به صورت تجربی و میدانی مورد بررسی قرار گرفته و سپس اطلاعات بدست آمده مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است در این پایان نامه داده ها و اطلاعات بدست آمده به دو شیوه زیر جمع آوری و مورد بررسی قرار گرفته است:

- روش کتابخانه ای: در این روش اطلاعات پیشینه تحقیق و سوابق موضوع و مرور ادبیات علمی مربوطه و نیز اطلاعات مربوط به منطقه مورد مطالعه با مراجعه به مراکز علمی و تحقیقاتی و کتابخانه ها و با استفاده از فنون فیش برداری و روش های نقد و ارزشیابی کتابخانه ای جمع آوری شد.

- مطالعه میدانی: در این شیوه با استفاده از فنون مشاهده و مصاحبه و پرسشگری و پرسش نامه به جمع آوری اطلاعات اقدام شده است. در این پژوهش به دلیل اهمیت مطالعه میدانی که اساس کار محقق را تشکیل می دهد، علاوه بر مشاهده و مصاحبه و پرسش نامه و پرسشگری بررسی هایی از آگاهان محلی در روستاها و خانوارهای روستایی و سازمان و ادارات مربوطه به عمل آمده است.

۱-۵- جامعه آماری، جامعه نمونه و روش تکمیل پرسشنامه:

جامعه آماری تحقیق شامل روستاهای دهستان دابو و جمعیت روستایی این روستاهاست. در این دهستان ۸۶ روستا استقرار که در مجموع در سال ۱۳۹۰ حدود ۳۸۰۰۰ نفر جمعیت دارد. توزیع جمعیت در روستاهای دهستان دابو و برخی از مشخصه های جغرافیایی این روستاها در جدول شماره ۱-۱ آمده است. براساس این جدول برخی از روستاها دارای جمعیت بیشتر و به تبع آن مناسبت بیشتری برای بررسی مسأله تحقیق دارند. از این رو تعداد ۱۵ روستا که دلایل انتخاب آنها در ادامه ذکر شده است، بعنوان روستاهای نمونه انتخاب شده است. توزیع پرسشنامه نیز در این روستا به صورت تصادفی انجام شده است. در مجموع، در هر یک از ۱۵ روستای نمونه که در جدول شماره ۱-۲ ذکر شده ۳/۳۳ درصد تعداد خانوارها مورد بررسی قرار گرفته و بدین ترتیب تعداد ۱۵۰ پرسشنامه در دهستان مورد نظر تکمیل شده است.